

A TRANZAKCIÓANALÍZIS (TA) 20 ÉVE MAGYARORSZÁGON

JÁRÓ Katalin

ny. kutató és iskolapszichológus, MTA Pszichológiai Intézete,
ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola és Gimnázium
jaro@mtapi.hu

ANTAL Sándor

Szervezetfejlesztő, TA képző, Antares Csoport Kft.
antal.sandor@antarescsoport.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen cikkünk a TA hazai karrierjével, s benne a Magyar Tranzakcióanalitikus Egyesület 20 éves történetének, legfontosabb eredményeinek bemutatásával foglalkozik, illusztrációképpen felhasználva a konferencián tartott prezentációk és az ott bemutatott történeti kiállítás képanyagát. Ennek során kitérünk arra is, miképpen látjuk a szervezet jövőjét, mit tettünk eddig érte és merre lehetne továbblépni.¹

A Magyar Tranzakcióanalitikus Egyesület (HATA) számára 2011 ünnepi év volt. Eric Berne (1910–1970), a tranzakcióanalitikus iskola megteremtője 1910-ben született, s a szakma világszerte ünnepelte születésének 100. évfordulóját. Hazánkban a TA egyesület 1991-ben alakult meg, így éppen 20 évesek lettünk. Továbbá *A játszmák világa* kötettel 2011-ben debütált egyesületünk kiadóként a Háttér Kiadó oldalán. A három eseményt *Változó világban okénak maradni* címmel egy nagyszabású konferencia keretében ünnepeltük meg.

(A részletes programot lásd a mellékletben.) *Az 1. ábra* a programfüzet borítója.

¹ Az Eric Berne-évforduló kapcsán egy másik tanulmányban tekintettük át a TA mint önálló irányzat jelenlegi státuszát, más irányzatok között elfoglalt helyét, szellemi és szakmai tartalékait, amelyek biztosítják számára, hogy rendre megküzdjön az új idők társadalmi és professzionális kihívásaival és megőrizve sajátserűségét, képes legyen megújulni. (Járó és Antal, 2011)

1. ábra.

A TA híre az 1970-es, 80-as években a pszichiátria reneszánsza idején érkezett meg Magyarországra más irányzatokkal együtt. Évtizedes lemaradásaiból felzárkózva a pszichoterápia korszerű törekvéseihez fedezték fel az iskolát a hazai innovatív pszichiáterek (Süle, F. 1989). Akkoriban „szamizdat” fordítások formájában és a Pszichoterápiás Módszertani Központ önképző szemináriumain terjedt. Berne először magyarul a Buda Béla által szerkesztett *Pszichoterápia* c. kötetben *A neurózisok pszichoterápiája* címmel jelent meg (1981). A széles közönség számára nálunk is, ahogy szerte a világban, az *Emberi játszmák* kiadása tette lehetővé a találkozást az iskola tanításaival (1984).² Jeles szakemberek, Bagdy Emőke (1986), Buda Béla (1986) kezdték terjeszteni főleg pedagógiai területen a TA figyelemreméltó tanításait. Az első hazai TA szellemű népszerűsítő közönségkönyv F. Várkonyi *Már százszor megmondtam* c. kötete (1986).

Szakmailag igazi áttörést az jelentett, amikor a rendszerváltás éveiben nálunk is megjelentek a TA első misszionáriusai az EATA képviselőiben. Egy francia házaspár, Isabelle és Allen Crespelle a Magyar Pszichológiai Társaság támogatásával 1990-től indították a nemzetközi sztenderdeknek megfelelő első alapozó ún. 101 kurzust, majd fél évvel később a következőt, s ez így ment három éven át. Az alapozásra azután haladó tanfolyamok sora épült, továbbá egyéni és csoportos szupervíziók, kezdetben leginkább a klinikai területen. Később komoly kurzusok szerveződtek a nevelésügy és a szervezetfejlesztés területén, végül felzárkózott a tanácsadói képzés is.

² Valamennyi általunk kiadott kötet foglalkozott a HATA történetével Nábrády Mária és Járó Katalin összegezésében, JN (2001), 631–634, SD (2005), 839–848, JV (2011) 315–328.

A mesterek közreműködtek a magyarországi egyesület, a HATA (Hungarian Association for Transactional Analysis) 1991-ben történt megalapításában is.

AZ EGYESÜLET SZÜLETÉSE ÉS MŰKÖDÉSE

Az alapítók pszichiáterek és klinikai pszichológusok voltak. Noha az egyesület taglétszáma 40 főnél soha nem volt magasabb, az elmúlt húsz évben több ezerre tehető azok száma, akik megismerkedhettek a TA tanításaival kezdetben a külföldi, majd hamarosan a hazai képzők közreműködésével. Az ország különböző pontjain évről évre gyarapodott azok száma, akik civilként vagy szakemberként – iskolai, nevelési tanácsadóban, gyermekvédelemben működő pszichológusok, tanárjelöltek, könyvtárosok, munkaközvetítők, tanácsadók, szervezetfejlesztők, trénerek stb. – részt vettek az alapozó képzésben. A haladó képzések – mint említettük – először klinikai, majd nevelési területen szerveződtek, később az egyesület a szervezetfejlesztés és a tanácsadás területén is jelentős szerepet vállalt haladó képzések elindításában. Az egyesület mai tagságát többségében pszichológusok jelentik.

Mi a HATA vállalása?

Megőrizni és átörökíteni a TA humanista értékeit és gazdag módszertani arzenálját

- magas professzionális színvonalon megvalósuló többirányú praxis és képzések révén
- a közönség és a szakma felé nyitottan
- a nemzetközi etikai normák szerint.

Míndez szervezetileg garantálja a HATA-tagok működésének minőségét hazánkban a praxis különböző területein éppen úgy, mint képzőként.

A Közgyűlés – az egyesület legfelsőbb szervének – 1991/1 sz. határozata az alábbi *célokat* fogalmazta meg:

- „...a tranzakcióanalitikus elmélet és gyakorlat hazai bevezetése
- Külföldi szakmai kapcsolatok kiépítése, kapcsolatok létesítése a nemzetközi szervezetekkel, ezekben a magyar TA mozgalom képviselője
- A hazai képzési követelmények, minősítési rendszer kidolgozása...
- A tagság összefogása a TA klinikai, oktatási, szervezetfejlesztési és tanácsadói felhasználási területen történő színvonalas tevékenység folytatása céljából”

A Közgyűlés 2009-es módosításai alapján megtartva a fentieket az alábbiakkal egészítette ki, konkretizálta a szervezet a fő célkitűzéseit:

- A tagság elméleti és gyakorlati képzésének a segítése
- Képzés, továbbképzés, kutatás szervezése és elősegítése
- Rendezvények szervezése – a módszerek ismertetése, terjesztése
- Szakirodalom fordítása, kiadása, terjesztése
- Ügyel a TA szakmai és etikai színvonalára, kidolgoz egy saját etikai kódexet

A TA-t fogadó szellemi közeg

A könyvkiadói környezet azokban az években kifejezetten kedvező légkört teremtett ahhoz, hogy hazánkban terjedjen a TA. Olyan népszerű TA kiadványok fémjelzik ezt, mint Bradshaw, J.: *Vissza önmagunkhoz. A bennünk élő gyermek* (1990), Harris, T.: *Oké vagyok, oké vagy* (1994), Stewart, I. – Joines, V.: *A TA MA. Bevezetés a korszerű tranzakció-analízisbe* (1994). Folytatódott a közreadása Berne eredeti monográfiáinak is: *Szex a szerelemben* (1996), *Sorskönyv* (1997). A felsorolt munkák máig egyre újabb kiadásokat érnek meg. A hazai könyvkiadás az elmúlt 20 év alatt friss kötetek közlésével segítette a TA eszmék terjedését: Forward, S. (2000, 2009): *Mérgező szülők*, Clarke, J. I. – Dawson, C. (2004): *Felnővekedni újra. Hogyan válhatunk jó szülőivé gyermekeinknek és önmagunknak?*, Bradshaw, J. (2009): *A szeretet. Személyiségfejlődésünk következő lépcsőfoka*, Kohlireser, G. (2007): *Tűszok a tárgyalászatnál. Konfliktuskezelés mesterfokon*.

A szakmai fogadtatás – összhangban az aktuális nemzetközi trendek szellemével – ambivalensnek volt mondható. A korabeli pszichiátriai tankönyvek megemlítik ugyan az iskolát, de meglehetősen szűkszavúan, arra szorítkozva, hogy a játszmák fogalmát beemelte a lelki gyógyítás fogalomtárába (Pintér, 1998).³ Pléh Csaba mértékadó pszichológiatörténeti tankönyvének első kiadása még számba vette a TA-t (1992, 282) a szociális determinációt hangsúlyozó iskolák között, a későbbi kiadásokból azonban már kihagyta. Hasonló a helyzet a személyiség- és szociálpszichológiai kézikönyvek esetében is. Sajnálatos körülmény, hogy a TA hazánkban – osztozva más gyakorlati eredetű elméletekkel – nem tudott érdemben szervülni a hivatalos pszichológiai tankönyvirodalomba, a szakképzés kanonizált, hivatalos rendszerébe. A TA oktatása és elsajátítása máig szinte kizárólag a szakemberek saját választásának és döntésének kérdése és egy meglehetősen gazdag választékot kínáló piac körülményei között némileg őrzi mozgalmi jellegét, marginális státuszát.

Klinikai területen akkoriban, a rendszerváltás éveiben reakcióképpen a lélektan háttérbe szorításának két évtizedére, hirtelen igen jelentős lett a piacon a képzési kínálat: pszichoanalízis, kliensközpontú, jungi individuál-pszichológia, relaxációs és szimbólumterápiás, transzperszonális terápiák, NLP és egyéb választási lehetőségek csábították a képződni és valahová tartozni vágyó gyakorlók szakembereket. A nevelésben, a pedagógus-továbbképzésben Rogers személyközpontú humanista pszichológiája és Gordon konfliktuskezelési módszere élvezett kitértetett figyelmet. A szervezetfejlesztés és felnőttképzés területén a sokféleségben hamar teret talált a TA. Ilyen viszonyok között kezdte pályafutását a HATA.

Buda Bélát *A tranzakcióanalízis helyzete és dilemmái* c. könyvismertető megírására (2008) a TA általa „igazságtalannak” ítélt hazai státuszának korrekciós szándéka készítette. Azt állapította meg: a tranzakcióanalízis „későn futott”. Ennek csak egyik tényezője, hogy az említett általános lemaradás, a kontinuitás megszakadása miatt az első Berne-könyvek nem olvashatók magyarul, holott életműve csak folyamatosságában érthető meg. Fő oknak azt tekinti, hogy a felszabadult piacon hirtelen „egyenetlen lett a fejlődés, túl sok lett a rivalizálás, az iskolák me-

³ *A pszichiátria magyar kézikönyve* (Pintér, 1998, 588–589), *A pszichoterápia tankönyve* (szerk. Szőnyi-Füredi, 2000, 2009, 27).

reven elhatárolódtak egymástól. A fizetőssé váló képzés a folyamatot elmélyítette, az új vendéget nem fogadják szívesen. A TA magas elméleti és módszertani önállóságot jelenít meg, ki-rekesztése meglehetősen igazságtalan. A hazai pszichoterápiás szcéna megosztottsága, kommunikációs és érdekérvényesítési képtelensége, elnyomottsága a baj. Ebből következik a tudományos színvonal viszonylagos elmaradottsága, a szektásodás és sok egyéb probléma. A tranzakcióanalízis lehetne éppen egy újfajta – integratív – dialógus fókuszpontja.”

A HATA mint szervezet – az építkezés szakaszai: formális történet

1. táblázat. A HATA – A szervezeti fejlődés szakaszai, tisztségviselők és tevékenység

időpont	elnök	titkár	delegátus	kincstárnok	teljesítmény
1991–1996	Münnich Iván	Székely Vince 1993-ig, Várnay Myrtil 1996-ig	Simon György 1993–1998		„A TA hidakat épít” nemzetközi konferencia lebonyolítása
1996–1999	Dávidné B. Hidvégi Julianna	Nábrády Mária 1998-ig, Váry Annamária 1999-ben		Ács Éva 1998–2007	A TA széles körű elterjesztése hazánkban
1999–2001	Juhász Erzsébet	Szamosi Judit	Nábrády Mária 1998–2006		A professzionális képzés elmélyítése klinikus területen; első közös kötet
2002–2006	Józsa Zsuzsanna	Rosta Teodóra			A professzionális képzés elmélyítése nevelési és szervezeti területen, második közös kötet
2006–2010	Nábrády Mária	Bobák Szilvia	Váry Annamária	Kádi Anna	Az önálló hazai képzési rendszer kiépítése, első konferencia

Az 1. táblázat (azt mutatja, hogy a megalakulástól máig 6 elnökség látta el az irányítás feladatait, a jelenlegi a 7. Az ilyen felsorolás élettelen, de valójában az alapítás és fenntartás – a bejegyzés, gazdálkodás, pályázás stb. – igen komoly munkát jelentett azoknak, akik végezték. E munka eredményességének kritériuma, hogy amennyiben minden rendben van, nem kell róla beszélni, csak évenként egyszer a közgyűlésen, és négyévenként, amikor vezetőséget választunk. Mindazokat köszönet illeti, akik a 20 év során gördülékennyé tették a HATA működését. Minden elnökség munkájából egy lényeges és emlékezetes történetet emelünk ki. Ez tulajdonképpen az Egyesületünk objektív formális története.

1991–1996 elnök: Münnich Iván⁴ – létrejött a szervezet, elkezdődtek a képzések külföldi oktatók közreműködésével, 1996-ban *A TA hidakat épít* címmel az egyesület társszervezte

⁴ Szomorú tény, hogy az elmúlt években többször gyász is érte a kialakuló közösséget, s a szervezet vezetőit sem kímélték a tragédiák és betegségek. Elsőként 2002-ben elnökké választásának előestjén közlekedési baleset áldozata lett Mezei Júlia, Münnich Ivánt és Józsa Zsuzsát 2011-ben vitte el a súlyos betegség. Elvesztettünk fontos barátokat és munkatársakat azoknak a tolmácsoknak a személyében, akik a képződés nehéz folyamatát odaadó munkájukkal támogatták, és szintén idő előtt távoztak: Dehelán Anna 2010-ben és Herpai Anna 2012-ben. Emléküket igyekszünk méltón megőrizni.

Budapesten az EATA nemzetközi konferenciáját, elsőként vállalva ilyen feladatot a volt szocialista országok közül.

1996–1999 elnök: D. Hidvégi B. Julianna – komoly pályázatok támogatták a TA széles körű elterjedését az egészségügy területén, valamint beépülését tréningek és előadások révén a felsőoktatásba, leginkább a tanárképzésbe.

1999–2001 elnök: Juhász Erzsébet – erőfeszítések annak érdekében, hogy a TA beépüljön a hazai klinikai szakképzés rendszerébe, mint választható módszerspecifikus irány.

2002–2006 elnök: Józsa Zsuzsanna – megszerezte képesítését a hazai TA képzők első generációja, a TA intenzíven terjedt a nevelés és szervezettefejlesztés területén, megszületett a HATA honlapja Rosta Teodóra közreműködésével.

2006–2011 elnök: Nábrády Mária – kialakult a hazai TA képzési rendszer, az egyesület önálló akkreditált képzőhellyé vált hazai oktatókkal, alapozó és haladó képzésekkel immár a hazai TA-sok második generációjának részvételével.

2011-től elnök: Ács Éva – azzal a törekvéssel, hogy az Egyesület működése professzionális alapokra kerüljön technikailag, pénzügyileg és tartalmilag.

Megállapíthatjuk, hogy a HATA-val egy működőképes szervezet jött létre, amely haladva a változó feladatok mentén – kisebb természetesnek mondható döccenőkkel – megvalósította a TA terjesztését, a szakértők felkészítését. A szervezet él, élete az éppen megújult honlapon (www.hata.hu) követhető. A HATA keretet ad a TA hazai művelésének, de nem fedi le teljességében azt, a szervezet keretein kívül is számosan alkalmazzák és terjesztik vonzó eszméit és módszereit.⁵

SZÜLETÉSNAPI SZÁMVETÉS – AZ EGYESÜLET INFORMÁLIS, SZUBJEKTÍV TÖRTÉNETE

2010-ben fogalmazódott meg az igény a tagság körében, hogy ideje lenne az ezredfordulós önvizsgálat nemzetközi modelljének⁶ szellemében nekünk is megvizsgálni, hogyan állunk a küldetés teljesítésével, mit értünk el, melyek az aktuális külső és belső nehézségek, mit tehetünk a további terjesztés, a képzések felfutása érdekében. Időszerűvé vált, hogy számot vessünk azzal, mit végeztünk az iskola meghonosítása terén, mennyire életképes szervezetet hoztunk létre, miként foglalta el a TA a helyét a pszichológia és pszichiátria művelésének hazai rendszerében. Hogyan valósítja meg a korszerűség olyan követelményeit, mint a többnyelvűség (Buda, 2011), a jelenségek réteges megközelítése (Pléh, 2008), a fogalmak tudományos megalapo-

⁵ A TA lelkes alkalmazói és terjesztői, pl. F. Várkonyi Zs. a Gordon-módszer meghonosítója képzésein összeépítette a két módszert (Sors és sérülés, 2008), és iskolapszichológusként alkalmazza. Megjelent TA szellemű kiadvány: *Mindennapi játzmáink* MESTERKURZUS sorozat (Jaffa, 2009): Bagdy E., F. Várkonyi Zs., Popper P., Szendi G. A HATA keretein kívül saját vállalkozásként is megvalósultak képzések: Sari van Poelje, Hans-Georg Hauser vezetésével.

⁶ Az iskolában az ezredfordulón lezajlott kritikai önvizsgálatról részletesebben lehet olvasni Járó K. és Nábrády M. (*Sors mint döntés* 2005, 12–50), valamint Járó K. (*A játzmák világa* 2011, 280–297) tanulmányokban.

zása, a kutatások szükségessége, az alkalmazások terjesztése, a társadalmi részvétel stb. E kérdések megválaszolására szerveztünk ekkor egy beszélgetéssorozatot, melyen végül 8 elkötelezett TA szakember vett részt, akiknek fontos a TA ügye és az Egyesület úgymond kemény magját alkotják. A program megtervezését és levezénylését Antal Sándor szervezeti tréner tagtársunk vállalta.

Ez a számvető beszélgetés a HATA történetében 3 nagy periódust azonosított, melyeket az egyesület *szubjektív, informális történetének* tekinthetünk:

1991–2001 – Alakulás, képződés

2002–2006 – Önállósodás

2006–napjainkig – Aktivitás, sokféleség

Cikkünk további fejezeteiben a HATA fejlődésének folyamatát és az elért eredményeket ez utóbbi három szakaszhoz rendelve mutatjuk be a következő gondolatmenetet követve:

1. Alakulás, képződés: képzők és képzettek
2. Önállósodás: mit tett a HATA a TA elterjesztéséért?
3. Aktivitás, sokféleség a praxisban és a képzésben

Mielőtt azonban tételesen demonstrálnánk az Egyesület 20 évének eredményeit, indítás-képpen bemutatjuk, mit hozott felszínre a műhely arról, hogy a TA-nak elkötelezett hazai szakemberek miként gondolkodnak az iskola választásának motívumairól, mit kedvelnek a TA-ban, mit kaptak tőle. A teljesítmények lajstromozását követően pedig kitérünk arra, hogyan látta a beszélgető közösség a tanulságokat és a perspektívákat, milyen tennivalókat jelölt meg a gondok rendezése terén.

A TA vonzereje – a tagok identitása

A vonatkozó gyakorlat hat tételbe sűrítette a választ arra a kérdésre, miért fontos számunkra a TA.

1. Közös nyelvünk a TA – szakmai anyanyelv, amely áttekinthetővé és érthetővé teszi a szakmai tevékenységünk folyamatát, azt az önbizalmat erősítő élményt adja, hogy tudjuk, mit miért csinálunk. Olyan keretnyelv, amely által máshonnan származó eszközöket is bevonhatunk a munkába anélkül, hogy ellentmondásba keverednénk egymással. Személyes élményünk, hogy egészen kivételes eszköze a kliensekkel való kapcsolat megteremtésének és fenntartásának, kis tanulás után közös nyelvet beszélünk velük.

2. A képződés és a képzés közös élményei értékes emberi kapcsolatok alapjává váltak. Egy-más megismerésének különleges élménye a közös tréning, társaink megfigyelése váltakozva hol kliens-, hol szakértőszerepben kivételes közelség érzését keltette. Igazán szoros baráti kapcsolatok is alakultak, ha nem is sok, de általában nagyon közeli elfogadó, empátikus és egyben kritikus ismerősökké váltunk.

3. A TA szellemisége és művelése sokat ad a szakmai és személyes fejlődésünkhöz. A TA a maga nemzetközileg elismert képzési és vizsgarendszerével komoly karrierkínálat négy alkalmazási területen. Kiképzett TA-ssá válni és arra pályát építeni az egyik – igen komoly befektetéseket igénylő – út. Egy másik civilebb verzió azok útja, akik közvetlenül az alapokra, annak felhasználására építenek egyfajta praxist: előadnak, tanítanak, üzleti képzésekbe szerítik a tudásukat, publikálnak. Az azonban valamennyiünk számára közös mozzanat, hogy a képzésünk során olyan tréningben részesülhettünk, ahol önismeretben és fontos személyes

döntésekben léphettünk előre. Megtapasztaltuk, hogy a TA-t nem lehet eredményesen művelni anélkül, hogy a személyes identitás részévé ne váljék.

4. Képességünk az együttműködésre konkrét feladatokban: nagyon sok örömet jelentett minden résztvevőnek, amikor egyesületi színekben sikeresen együtt szerepeltünk különböző szakmai rendezvényeken, amikor mi szerveztünk ilyen találkozót, s nem utolsósorban, hogy immár három önálló – saját praxisra alapozott – tanulmánykötettel tudtunk előrukkolni 15 szerző összefogásával (JN 2001, SD 2005, JV – 2011). Részletesebben e teljesítményeinkről a továbbiakban szólunk, itt annyit, hogy átélhettük, miként szabadította fel a TA a korábbi gátak alól a közlési igényeket és erre szánt gondolatokat.

5. Szellemi nyitottság, befogadókészség – jó élmény, hogy könnyű TA-s alapokon más módszereket a praxisba beépíteni. Megtapasztaltuk, hogy a TA integrálóképessége szinte határtalan, nem ütközik más irányzatokkal, nyelvezete képes ráhangolódni más tanítások üzeneteire. A hazai TA-sok tevékenységére a soknyelvűség (Buda, 2008) – s nemcsak a pszichoterápiában – a kezdetektől jellemző, munkáinkban módszertani elemként fellelhetők a pszichoanalízis, a relaxáció és imagináció, az NLP, a mozgásterápia, valamint a nevelés terén a Gordon-módszer, a szociometria, különböző érzelemelméletek, az alternatív jogorvoslás terén a mediáció, a szervezetfejlesztésben számos más elmélet mellett a csoportdinamika és a rendszerszemlélet elemei.

6. A TA nemzetközi közössége – biztonságot ad, kezdetben a képzők szakmai szüleink lettek, az ITAA és EATA egy nagycsalád érzetét keltette, különösen kézzelfogható élménnyé vált ez 1996-ban, amikor a nemzetközi konferenciát az EATA Budapesten rendezte, valamint a nemzetközi képzések alkalmával. Idővel vizsgázott kollégáink révén átélhettük az emancipálódást, amikor már ők is egyre gyakrabban részt vettek a nemzetközi erőfeszítésekben, a TA közösség működésében műhelyek tartásával, vizsgáztatással, publikálással a TAJ hasábjain.

ALAKULÁS – KÉPZŐDÉS: KIKÉPZŐK ÉS KIKÉPZETTEK

A hazai szakemberek felkészülése, kiképzése

A korszak főszereplői képzők és képződők, a találkozás alkalmi képzések, a szupervíziós tréningek, terápiás foglalkozások, majd az egymásra épülő szakaszokat záró vizsgák.

A képzések sorából kiemelkednek az Isabelle Crespelle által vezetett 101-es alapozó tanfolyamok: 1991–1994 között félévente, s az ezeket követő haladó elméleti képzések és terápiás gyakorlatok Allen Crespell közreműködésével. (Alkalmanként ez 15–20 fő részvételét jelentette.) Az évek folyamán számos jó nevű klinikus specialista látogatott még hazánkba: Houdji Wilwertz, Carlo Moiso, José Gregoire, George Escribano, Nelly Micholt és Jürgen Gundel.

A területre specifikus tanfolyamok közül kivételesen emlékezetesek voltak egyfelől az ún. Pedagógiai nyári egyetemek 1994 és 1995 nyarán, Jacques Deconique, illetve Claudie Ramond és Véronique Sicheim irányításával. Az utóbbi egy izgalmas nemzetközi képzés volt francia, belga résztvevőkkel, a címe *Kultúrák közötti kommunikáció*. Támogatták a pedagógiai képzéseket Jacqueline Goossens és Guilaine Dietlin-George képzők is. A másik egy többéves egybefüggő koncepcióra épülő szervezetfejlesztési képzés volt *Változásmenedzsment* címmel

1994–1996 között, melyen közel 40 fő vett részt Sari van Poelje szervezésében és olyan kiváló képzőkkel, mint Nelly Micholt, John Parr, Werner Vogelaer, Erika Stern, Pierre de Jonghe, Willem Lammers, Hans-Georg Hauser, Benhard Wydra, Peter Held, Servaas van Beekum, Graham Barnes.

Sari van Poelje John Parr-ral, majd más képzőkkel együtt 2002-től szervezetfejlesztési területen indított képzéseket, majd alapított önálló intézetet Budapesten. Ugyanezen a területen, kezdetben szintén a HATA égisze alatt, komoly fellendülést hozott Hans-Georg Hauser képzése, amely 2004-ben indult, *TA a szervezetekben* illetve *TA és coaching* témákban. Ennek eredményeként 2006-ban több résztvevő, 9–10 fő tett nemzetközi coach-vizsgát egy olyan európai szervezet, az EASC (Európai Szupervizor és Coaching Szövetség) – standardjai alapján, amelyet anno TA-sok alapítottak és a coaching és szupervízió területén a TA szemléletét képviseli. Ennek köszönhetően a magyarországi szervezeti coaching gyakorlatban ténylegesen és erőteljesen jelen van egy olyan irány, amely a TA szemléletét és módszertanát nagymértékben használja.

A 2000-es években tanácsadói kurzusok is indultak osztrák és német kiképzők, Bernhard Wydra, Peter Held és Hans-Georg Hauser vezetésével. Jürgen Gündel az utóbbi években az a képző és szupervizor, aki nagyon sokat tett azért, hogy a magyar tranzakcióanalízis ügye előrehaladjon.

Képzőink személyében, akik ideutaztak hozzánk, valóban haszonélvezőivé lettünk a TA legendás nemzetközi kisugárzásának, amit jól érzékeltet már az is, ha pusztán felsoroljuk az országokat, ahonnan az EATA közreműködésével érkeztek: Anglia, Ausztria, Belgium, Franciaország, Hollandia, Németország, Olaszország, Svájc, Svédország.

Valamennyien, akik hosszabb-rövidebb ideig részesei voltunk az első és a további külföldiek által vezetett TA képzéseknek, nagyon hálásak vagyunk képzőinknek, nagyszerű emlékeket őrzünk arról, ahogy dolgoztak velünk, milyen modelleket nyújtottak, és amit tanultunk tőlük. 20 éves fennállásunk megünneplése alkalmából – amelyen sajnos személyesen nem vehettek részt – igyekeztünk ezt valamiképpen megköszönni nekik.⁷

Nem feledkezhetünk meg a képzések kapcsán a tolmácsainkról sem, akik az itthoni képzések során éveken át munkatársakként közvetítették több nyelvről a nekünk szánt ismereteket és derekasan helytálltak a vizsgázók mellett külföldön is, amikor úgy adódott.⁸

Kiképzett TA-sok és tevékenységeik

Nagy szakmai, emberi és anyagi vállalás karriert a TA-ra alapozni, így nagyon büszkék vagyunk azokra a kollégákra, akik ezt az utat választották.

Az itt következő 2. táblázat mutatja, hogy az elérhető fokozatok közül ki milyen minősítésig jutott el, hol tart ma a képződés folyamatában (a felső szintek automatikusan magukba foglalják, ami alattuk van).

⁷ Ez egy ünnepélyesen megformált köszönőlevélben történt, melyre többen közülük válaszoltak, kifejezve jókívánásáikat az ünneplő HATA-nak.

⁸ † Herpai Anna, Földes Annamária, † Dehelán Anna, francia; Perczel László, német; Máriás Petra, angol.

2. táblázat. Minősített szakemberek

Minősített szakember	Alkalmazási terület	Minősítése
Szamosi Judit	oktatás-nevelés	TSTA
Juhász Erzsébet	terápia	TTA, PSTA
Nábrády Mária	oktatás-nevelés	PTSTA
Ács Éva	tanácsadás	PTSTA
Antal Sándor	szervezetfejlesztés	PTSTA
Rosta Teodóra	terápia	PTSTA
Koncz Ilona	terápia	CTA
Józsa Zsuzsanna	oktatás-nevelés	CTA
Valkai Zsuzsanna	terápia	CTA
Simon György	terápia	CTA
Mózer Edit	oktatás-nevelés	CTA

TSTA – Képző és szupervizor tranzakcióanalitikus

TTA – Kiképző tranzakcióanalitikus

PTSTA – Képző és szupervizor tranzakcióanalitikus szupervízió alatt

CTA – Képesített tranzakcióanalitikus

Növendékből tanár – fordulat a képzésben

A dolog természetes rendje szerint a vizsgázott kiképzővé és szupervizorrá váló tagok közül kerül ki a mai – hazai erőkre építő – akkreditált TA képzés oktató gárdája. Alakulásakor az egyesület – a magyarországi hagyományokkal összhangban – a képzés elindításában és szervezésében főszerepet vállalt. Később az alapozó és haladó képzések is az egyesület égisze alatt hazai képzők közreműködésével folytak. 2004-ben a Felnőttképzési Akkreditációs Testület akkreditálta az egyesület képzéseit. Ezzel az egyesületi célok közül a saját képzési rendszer kiépítése megvalósult. Napjainkban a képzők között megtaláljuk már a hazai kiképzők vizsgázott tanítványait is: Koncz Ilona és Rosta Teodóra Juhász Erzsébet növendékei.

Mára kialakult egy új rendszer, melyben az alapszintű és a haladó képzések immár mind a négy alkalmazási területen folynak, de már nem az egyesület, hanem az adott területen tevékeny képzők szervezésében.

Klinikai pszichológia: Juhász Erzsébet, Rosta Teodóra

Nevelés-oktatás: Szamosi Judit, Nábrády Mária

Tanácsadás: Ács Éva

Szervezetfejlesztés: Antal Sándor

Az egyesület ma – összhangban az európai szervezet követelményeivel – az alkalmazások, praxisok *szakmai-etikai színvonalát* ellenőrzi és garantálja Magyarország területén, függetlenül attól, ki és milyen szervezet a kezdeményező és lebonyolító.

Hogyan indult a HATA a nemzetközi szakmai életben?

A nemzeti és nemzetközi egyesületek közötti kapcsolat tartása a mindenkori delegátus feladata. Ők rendszeres találkozósaik alkalmával közvetítenek a nemzetközi és nemzeti tagszervezetek között, információt hoznak-visznek, részt vesznek a közös döntésekben. A tényleges szakmai részvétel akkor valósul meg, amikor az egyesületek tagjai a nemzetközi konferenciákon önálló előadásokat tartanak, workshopok szervezését vállalják, szakcikkeket publikálnak, bekapcsolódnak a vizsgabizottságok munkájába.

A hazai TA-sok közül kiemelkedik *Nábrády Mária* teljesítménye, aki immár konferenciák során szerepelt. 2000 – Párizs: „A TA Magyarországon” poszter (Járával); 2001 – Bécs: „Az érzelmelemletek és a TA” előadás; 2004 – Temesvár: „A rakett érzelmek” témában műhelyvezetés; 2009 – Belgrád summer school: „Az érzelmekről a TA nézőpontjából” előadás; 2010 – Prága: „A hazugságról TA-s szempontból” műhely. Ő eddig az egyetlen, aki több ízben is publikált a TAJ-ban a témájáról, a rakett érzés kutatásáról (2002a, b), s egy elméleti tanulmányt az érzelmekről (2005a). *Juhász Erzsébet* 2004 – Temesvár: „A gyermekkori erőszak” témában vezetett műhelyt és 2010 – Prága: „Az erőszak különböző megnyilvánulásairól” állított ki posztert. *Magyar Judit* a Pszichológia és a jog nemzetközi szervezetének XV. *Új horizontok* c. konferenciáján 2005-ben mutatott be egy posztert Vilniusban, mely a mediáció pszichológiai alapjaival foglalkozott: „A büntető igazságszolgáltatásban alkalmazott mediáció pszichológiai jellemzői a tranzakcióanalízis fogalmainak felhasználásával”.

ÖNÁLLÓSODÁS: MIT TETT A HATA A TA ELTERJEDÉSÉÉRT?

Már említettük, hogy egész korán, 1996-ban az a megtiszteltetés érte a HATA-t, hogy társ-szervezője lehetett a Budapesten rendezett 21. EATA konferenciának Budapesten, elsőként a volt szocialista országok közül a *TA hidakat épít* címmel. Az EATA utólag kifejezetten eredményesnek minősítette a több mint 200 külföldi vendéget fogadó konferenciát és a szervezőmunkát, megköszönve azt a HATA elnökségének, konkrétan Münnich Ivánnak és Várnay Mirtylnek. A főelőadást Richard Erskine tartotta a humán szükségletekről.

Önálló tanulmánykötetek

Úgy véljük, a HATA 20 éves történetének legmaradandóbb – és egyben büszkén vállalható – teljesítményei az évek során létrehozott *tanulmánykötetek*. Ezek egyrészt kézikönyvek, amelyek tankönyvi igénnyel bevezetik az érdeklődő olvasókat – legyenek szakemberek vagy laikusok – a TA gondolatrendszerébe, ismertetik az általa kimunkált módszereket. Emellett a hazai szakemberek esetek során keresztül osztják meg saját eredeti tapasztalataikat, melyeket a TA alkalmazása során különböző gyakorlati területeken szereztek.⁹

⁹ Hálás szívvel gondolunk a könyvszakma képviselőire, akik világra segítették a köteteket: † *Szilágyi János* – a Helikon Kiadó igazgatója, *Medgyesy Zsófia* – a 3 kötet felelős szerkesztője, *Ambrus Éva* – irodalmi vezető, *Káli Dianna* – a Háttér Kiadó ügyvezetője, *Kováts Imre* – műszaki vezető, *Gelányi Mariann* és *Czinege Mária* – grafikusok és tördelészerkesztők.

- Játszmák nélkül – Tranzakcióanalízis a gyakorlatban (1999/2000)
- Sors mint döntés – Az érzelmek felismerése és felszabadítása (2005)
- A játszmák világa – Felfedezések a tranzakcióanalízis tájain (2011)

A két első tanulmánykötettel Eric Berne munkásságára, annak különböző korszakbeli üzeneteire akartunk reflektálni, amit a címek jelenítenek meg. *Az emberi játszmákra* a *Játszmák nélkül* kötet, a *Sorskönyvre* a *Sors mint döntés* mutatja be a hazai továbbgondolás termékeit minden alkalmazási területnek önálló fejezetet szentelve. A legújabb, *A játszmák világa* kötet bemutatására éppen a 20. évfordulós ünnepi rendezvényen került sor. Az utóbbi esetében az egyesület új funkciójában – már mint társkiadó – szerepelt. Valamennyi kötet szakmai lektorálását Buda Béla végezte, aki a kezdetektől odaadóan mentorálta a TA ügyét hazánkban.¹⁰ A szerzők száma 19 fő: a kötetek szerkesztője Járó Katalin, ő és Juhász Erzsébet, valamint Nábrády Mária és Váry Annamária szerzők mind a három kötetben, Ács Éva, Józsa Zsuzsa, Magyar Judit, Szamosi Judit, Valkai Zsuzsa két-két munkában, Dávidné Hidvégi Júlia, F. Várkonyi Zsuzsa, Kiss Miklós, Mezei Júlia, Münnich Iván, Simon György, Szatmáriné Balogh Mária, Pándy Mária, Tari Katalin és Túri Zoltán egyszer szerepeltek valamelyikben.¹¹

Az első, a *Játszmák nélkül* kötet, amely tartalmazott egy TA fogalmi kalauzt is, igen gyorsan elkelt és azonnal újrakiadásra is került, majd teljesen eltűnt a piacról. Ez a körülmény serkentette a szerzőket arra, hogy egy újabb ciklust kezdeményezzenek egy olyan sorozat formájában, amely önálló kötetekben teszi közzé alkalmazott területek eredményeit. A sorozat közös címe marad a *Játszmák nélkül* és indító kötete *A játszmák világa* – mint bevezető kötet. A várható további kötetek a különböző alkalmazási területeken:

- Az érzelmek felszabadítása – a TA a lelki egészségért – klinikai terület
- Felelősség és siker – a TA mint döntésmenedzselés – szervezeti és tanácsadói terület
- Biztonságot és bizalmat a gyerekeknek! TA szellemű nevelés – nevelés és oktatás

A kötetek szakmai reflexiót – a látóterünkbe került információk alapján – elsődlegesen a pszichoterápia és a pszichológia részéről kaptak. A *Pszichoterápia* folyóirat ismertette mind a három munkát. Az első, a *Játszmák nélkül* c. kötetet 2000-ben hárman is üdvözölték: Süle Ferenc, Kelemen Gábor, Spannraft Marcellina. Az *Alkalmazott pszichológia* Kuritárné Szabó Ildikó és az *Új Pedagógiai Szemlében* Szekszárdi Ferencné: *A marslakó gyermekien elfogulatlan tisztánlátásával... – egy könyv a tranzakcióanalízisről szakembereknek és laikusoknak* tartalmaz ismertetéseit révén csatlakozott ehhez. A *Sors mint döntés* c. második munkát az *Alkalmazott Pszichológia* lapjain 2006-ban Boross Ottilia méltatta. S egy rendhagyó recenziót készített az utóbbiról szerkesztőként Buda Béla a *Mentálhigiéne és Pszichoszomatika* részére 2008-ban *A tranzakcióanalízis helyzete és dilemmái* címmel. Kelemen Gábor és Buda Béla a kötetek kapcsán azt fogalmazták meg, hogy esélyt látnak bennük arra, hogy a TA kitörjön

¹⁰ A HATA-tagok és a szervezet maga igen hálás Buda Bélának a sokéves együttműködésért és „atyai” támogatásért, a jubileumi konferencián az egyesület tiszteletbeli „családfőjének” járó oklevéllel hitelesítve rendkívüli státuszát.

¹¹ A kötetek tanulmányainak teljes bibliográfiája megtalálható a JV kötethez (2011) tartozó jegyzékben, a jelen cikkben tételen nem hivatkoztunk ezekre, melyek ugyanakkor természetesen a szerzők legfontosabb munkáit jelentik.

– az általuk indokolatlannak ítélt – marginális helyzetéből. A *Játszmák világa* kötet is ezen fáradozott, és várja a szakmai reflexiókat, eddig Szondy Máté tollából jelent meg róla méltató recenzió a *Pszichoterápiában* 2011-ben és Pap Ágotától *Mentálhigiéne és Pszichoszomatikában* 1012-ben.

Ugyancsak fontos publikáció még Nábrády Mária önálló monografikus kötete, mely az érzelmek témában folytatott eredeti kutatásaiból írt doktori dolgozata alapján készült.

Szakkönyvek, egy TA szellemű felsőoktatási tankönyvcsalád és más jegyzetek

Szerzőként valamennyien átéltük, hogy a TA képes kreatív erőket felszabadítani, különböző gátlásokat elhárítani és jelentős örömforrás alkotni – elemezni és írni – a nyelvezetének alkalmazásával. Így létezik a TA-ban képzeteknek egy köre, akik megragadják az alkalmakat, amikor a TA szellemében – követve az iskola Eric Berne által szorgalmazott hagyományait – publikálhatnak. Találunk publikációkat a nevelés és szervezetfejlesztés terén megjelent **szakirányú kötetekben**. Az elmúlt évek hazai terméséből érdemes megemlíteni, hogy *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága* című, az ELTE Eötvös Kiadó által gondozott egyetemi tankönyv Mészáros Aranka szerkesztésében 2004-ben a 3. bővített kiadását érte meg 1997-es első kiadása óta, s ebben három szerző is prezentálta egy-egy tanulmánnyal a TA oktatási alkalmazását. Magyar Judit: *Lehet-e örömmel tanítani, nevelni? A tranzakcióanalízis a pedagógiában*, Józsa Zsuzsanna: *Már megint... Játszmák az oktatásban*, valamint Mezei Júlia: *Burattino színháza – avagy ki vagy mi mozgatja a zsinórokat? A csoportimágók és a vezetés hatása a hatékony csoporttá válás folyamatára* (a hatékony csoporttá szerveződés feltételeiről). *Játszmák nélkül – ízelítő a tranzakcióanalízisből* címmel Juhász Erzsébet és Szamosi Judit készített tanulmányt (2001) az *Iffjú-kór 2. – Tanulmányok az iffjúságról, pedagógiai módszerekről, az iffjúságot fenyegető veszélyekről, kezelési lehetőségekről...* című kötetbe. Magyar Judit: *Fejleszthető-e kapcsolataink kultúrája? A tranzakcióanalízis a pedagógiában* c. munkával – egy fejlesztőpedagógusok számára készült tanulmánygyűjteményben népszerűsítette az iskolát.

A szervezeti területen Szatmáriné dr. Balogh Mária (2003) *TA az OD-ben, a tranzakcióanalízis alkalmazása a szervezetelemzésben és a fejlesztésben* című cikkében mutatta be a TA lehetőségeit. *Kommunikáció és konfliktusok kezelése a munkahelyen* címmel jelent meg 2007-ben Mészáros Aranka szerkesztésében egy tanulmánygyűjtemény, amelyben négy szerzőtől jelent meg TA szellemű szervezeti tanulmány (Mészáros, 2007): Csernyikné Póth Ágnes-től *A tranzakcióanalízis alkalmazási lehetőségei a munkahelyi kommunikáció fejlesztésében és a konfliktusok kezelésében*, Járó Katalintól *Konfliktustréning és szerződés – tranzakcióanalitikus megközelítésben*, Józsa Zsuzsától *Játszmák a szervezetekben*, valamint Magyar Judittól *A mediáció mint a konfliktuskezelés alternatív módja*”.

A címben említett tankönyvcsalád a Rendőrtiszti Főiskola (ma: Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kara) bűnügyi és közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szakján született meg egy, a Rejtjel Kiadó által gondozott *Pszichológia rendőri vezetőknél* című kiadványsorozattal. Ez a tisztképzésben számos téma kapcsán közvetíti a TA tanításait. Íme ezek a kiadványok:

– *Pszichológia rendőri vezetőknél* (Bűnügyi és közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szak). RTF Nyomda, Budapest, 2003

- *Pszichológiai alapismeretek*. Szerk.: Csondorné dr. Schüller Gabriella. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004
- Józsa Zsuzsanna: *Pedagógiai ismeretek*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004
- *Emberi kapcsolatok pszichológiája*. Szerk.: Csernyikné Dr. Póth Ágnes. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006
- *Kriminálpszichológia*. Szerk.: Csernyikné Dr. Póth Ágnes és Fogarasi Mihály PhD. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006.
- *Katasztrófapszichológia*. Szerk.: Csernyikné Dr. Póth Ágnes. RTF Nyomda, Budapest, 2007
- *Pedagógiai és pszichológiai ismeretek rendőri vezetőknek*. Szerk.: Csernyikné Dr. Póth Ágnes. RTF Nyomda, Budapest, 2009

Hasonló funkcióval készült Juhász Erzsébet–Szamosi Judit (2002): *Bevezetés a tranzakcióanalízisbe* című kiadványa a SOTE Testnevelési Főiskola céljaira. Korábban a KLTE több éven keresztül az ott tanárjelöltek részére folyó önismereti jellegű TA-képzések céljaira hozzáférhetővé tette *A tanár-diák viszony tranzakció-analitikus átvilágítása* című jegyzetet (Járó K. 1995, 1996, 1997).

Cikkek szak- és népszerű folyóiratokban

A hazai pszichológiai szaklapok közül éppen az *Alkalmazott Pszichológia* adott több ízben helyet TA szellemű közleményeknek. Ezek egyrészt a kollektív szereplések, kerekasztal-beszélgetések lenyomatai (2007/2. 5–52) Váry Annamária – Nábrády Mária – Ács Éva – Juhász Erzsébet – Járó Katalin – Szamosi Judit cikkeivel „Az önértékelésről a társadalmi változások tükrében tranzakcióanalitikus szemmel”. Másrészt egyéni beszámolók, mint pl. Járó Katalin 2008-ban *Konfliktustréning és szerződés* (1. rész), *Nagyító alatt a szakértői felelősség* (2. rész), *Lehet tárgyilagosan megbeszélni a munkahelyi konfliktusokat?*. Nábrády Mária (2002c): *Az érzelmek szocializációjának tranzakcióanalitikus megközelítése. A rakett érzések hatása az érzelem felismerésre preadolascens korban* címmel kutatásait tette közzé az MPSZ-ben, valamint népszerűsítette a TA-t a *Fejlesztő pedagógia* (1995) c. lapban: *A tranzakcióanalízis mint a pszichopedagógiai kelléktár új eszköze*. Szatmáriné Balogh Mária rendszeresen ír a TA szellemében a *Menedzser* című, a Menedzserek Országos Szövetsége által kiadott lapban. Dávidné Hidvégi Júliaa TA önkéntes segítők általi hasznosítását mutatta be 2005-ben a *Kapocs* c. periodikában: *A tranzakcióanalízis és alkalmazása a gyász feldolgozásának terápiás támogatásában*.

Viszonylag friss fejlemény, hogy a 2009-ben indított *Mindennapi Pszichológia* című magazin több számában szerepelt már tranzakcióanalitikus munka: Józsa Zsuzsanna (2009).

Se vele, se nélküle. Játzmák a párkapcsolatban címmel a játzmákról, Váry Annamária (2009, 2010) *Érzelem és értelem*, illetve *Határvillongások* címmel az érzelmekről, illetve a serdülőkor problémáiról írt ismeretterjesztő cikkeket. 2011 júniusában egy tematikus tömb foglalkozott a sorskönyv kérdéseivel. A 2012 augusztusi számban Magyar Judittól *Belső szabadságunk az örömképesség záloga* címmel jelent meg cikk. (MIPSZI szerzők eddig: Józsa Zsuzsa, Váry Annamária, Járó Katalin, Juhász Erzsébet, Koncz Ilona, Magyar Judit, Nagy Gábor, Rosta Teodóra.) Újabban más szakmák lapjaiban is felbukkan egy-egy TA szellemű

elemzés, Nagy Gábor (2010) ügyvéd alkalmazza a maga praxisában és terjeszti a TA ismereteket jogászok felé.

A Jezsuita Diákszövetség híradója 2009-ben és 2010-ben kért interjút több TA-szakembertől (az interjúkat Nagy Gábor, TA-ban iskolázott jogász kollégánk készítette): Járó Katalinnal a TA fő értékeiről és fogalmairól, az autonómiáról és a sorskönyvről, Ács Évával *Merre tovább, Magyarország?* címen a magyar nemzet sorskönyvéről folyt a beszélgetés, Magyar Judittal a mediáció módszeréről az igazságszolgáltatásban, Nábrády Máriával a hazugság TA-s megközelítéséről (Nagy, 2009, 2010).¹² 2010 őszén az Országos Keresztény Civil Szervezetek Fórumának a *Társadalmi Párbeszéd* c. parlamenti rendezvényén két kollégánk járult hozzá előadással az összefoglaló eredményességéhez: Ács Éva *A párbeszédet nehezítő félreismerések a magyarság nemzeti sorskönyvében*, valamint Magyar Judit *Párbeszéd a gyakorlatban: mediáció konfliktushelyzetekben*.

Az elektronikus médiában való szereplés ugyanakkor – eddig legalábbis – nem tartozott egyesületünk és tagságunk erős oldalai közé. Az MTV Tudósklub 2002-ben szentelt ugyan egy adást a tranzakcióanalízisnek, szakértőként pedig többször szerepelt a tévében Münnich Iván kriminálpszichológus és Végh József, aki a túsztárgyalások specialistája. Többen szerepeltek konkrét témák kapcsán alkalmasszerűen a képernyőn. Megjelentünk a Radio Café, a Klubrádió és az MR1 műsoraiban is, ahol a tranzakcióanalízis egyes aktuális kérdésekkel kapcsolatos fogalmait jártuk körül.

Jó szívvel állapíthatjuk meg, hogy a HATA a szakmai publikációk és népszerű közlemények terén igen eredményes, mind a pszichológia iránt érdeklődő közönség, mind pedig a tudásukat elmélyíteni kívánó szakemberek hozzájuthatnak magyar nyelven a klasszikus és korszerű TA ismeretekhez.

Mennyire találta meg a helyét a TA a hazai felsőoktatásban és tudományban?

Egyfelől jelentős azoknak a felsőoktatási intézményeknek a száma, ahol az elmúlt 20 évben folyt TA alapozó képzés az egyesületünk tagjainak irányításával. Ilyenek az ELTE PPK pedagógiai és tanácsadói szakképzés, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, DTE – tanárképzés, Corvinus egyetem választható kurzus, személyügyi szervező szak, szakkollégium, Károli Gáspár Református Egyetem pszichológusképzése, Pázmány Péter Katolikus Egyetem pszichológusképzése, Rendőrtisztai Főiskola (ma: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara) – pszichológia rendőri vezetőknél, Gödöllői Agrártudományi Egyetem, a Grafológiai Intézet. De egészen elégedettek mégsem lehetünk, hiszen azt aligha mondhatjuk el, hogy a TA ismeretek érdemben szervültek volna akár a pszichológusképzésben, akár a tanárképzésben, ahol talán még fokozottabban szükség lenne rájuk.

¹² Nagy Gábor (2009, 2010): Beszélgetés Járó Katalin iskolapszichológussal, a SZIK első pszichológia kurzusának vezetőjével, a 2009. év karácsonyán, XVIII. évf. 51. szám. Merre tovább, Magyarország? – Beszélgetés Ács Éva pszichológussal a magyar nemzet sorskönyvéről, 2010. év húsvétján, XIX. évf. 52. szám. Párbeszéd konfliktusok idején. Párbeszéd Magyar Judit TA szemléletű mediátorral, XIX. évf. 53. szám. Nábrády Máriával A hazugságról 2010. karácsonyán – XIX. évfolyam, 54. szám.

Egészen az utóbbi idők fejleménye az *egyházi felsőoktatási* és más intézmények fokozódó érdeklődése a TA iránt, ezt mutatja a Szent Ignác Jezsuita Kollégium felkérése Járó Katalin részére 2009-ben a *Játszmáink nagyító alatt: a tranzakcióanalízis a hétköznapi kommunikációról* című kurzusra és Váry Annamária *TA önismereti tréningjei* a Katolikus Egyház Kari-tász önkénteseinek Kaposvárott.

A fenti keretek között a szisztematikus képzésben részesülő hallgatók száma évente több száz, így megállapítható, hogy meglehetősen széles körben folytak az elmúlt években TA ismereteket közvetítő képzések, azt a reményt keltve, hogy e fontos kultúra elterjedésén túl ez idővel segít előrelendíteni az utánpótlás kinevelődésének ügyét is.

A TA hazai tudományos elfogadtatásában nagy szerepet játszottak a *TA témájú doktori értekezések, szakpszichológusi diplomamunkák*. Íme ezek a munkák:

Túri Zoltán: *Csoportsorskönyv és a „lehetséges világok”* – 1993

Nábrády Mária: *A racket érzések hatása az érzelemfelismerésre preadoleszcens korban* – 2000

Váry Annamária: *Csoportdinamikai folyamatok különböző kultúrákban* – 2002

Csernyikné, Póth Ágnes: *A kihallgatások tranzakcióanalitikus elemzése* – 2003

Ács Éva: *Coaching, tanácsadás, terápia* – 2003.

Bár nem nagy számban, de beszélhetünk empirikus *hazai TA kutatásokról* is. Említettük Nábrády Mária munkáját, aki a TA rakett (helyettesítő érzés) –fogalom jelentését és működését kutatta prepubertás korú gyerekeknél, megütköztetve más pszichológiai elméletekben meghonosodott fogalmakkal, mint a megküzdés stílusa, az érzelmi intelligencia. (MPSZ, 2002, SD, 2005). Járó Katalin (2000) *Hatalmaskodók és kiszolgáltatottak az osztályban* c. tanulmánya azt vizsgálta, hogy a középiskolai osztályok különböző típusba tarozó társas szerepű diákja-inak önérvényesítésében milyen játszma viselkedések tekinthetők jellemzőnek. Csernyikné Póth Ágnes PhD-dolgozatában a rendőri munka, a kihallgatások folyamatában a kommunikáció különböző elemeit, eszköztárát kutatta.

Résztétel a hazai pszichológiai közéletben

Az egyesület több ízben bemutatta tevékenységét a Magyar Pszichológiai Társaság országos tudományos nagygyűlésein: 1998-ban, 2000-ben, 2002-ben, 2006-ban, 2008-ban, 2010-ben és 2012-ben is szerepeltek a HATA tagjai, egyrészt saját TA szellemű munkáikkal, másrészt az iskola tanításainak népszerűsítésére vállalkoztak. 2005-ben a Szegedi Pszichológus Napokon Nábrády Mária vezetett egy Tranzakcióanalízis Műhelyt. A 2006-os Biennális Nagygyűlésen *Tedd, hogy szeressem magam* címmel az önelfogadás problémáiról, mint korunk egyik jellemző tünetéről szervezett az Egyesület sikeres workshopot, melyen Váry Annamária, Nábrády Mária, Ács Éva, Juhász Erzsébet, Járó Katalin és Szamosi Judit világították meg a központi témát különböző elméleti és gyakorlati aspektusból a TA szellemében. Ennek előadásai később megjelentek az *Alkalmazott Pszichológia* TA-nak szentelt számában (*Alkalmazott Pszichológia* 2007/2, 5–52.). A 2008-as Országos Pszichológiai Nagygyűlésen Ács Éva tartott előadást *Főkutyák a mindennapi életünkben* címmel, bemutatva, hogy vezető pozíciót betöltő kliensek esetében a tanácsadás keretei között miképpen vihető az önismeret, konfrontálódva azzal, milyen mögöttes hiedelmeket őriznek az emberek magukról, másokról és a világról.

A 2010-ben Pécsen rendezett MPT-konferencián a HATA mint önálló akkreditált kiképzőhely egyrészt bemutatta többarcú – klinikai, tanácsadói, szervezeti és oktatás-nevelési – képzési rendszerét (Nábrády), valamint a *Korunk kihívásai és a TA* című szimpózium keretében az ismert szerzők mellett bemutatkoztak a következő TA generáció tagjai is. Nábrády Mária a hazugságról beszélt egy tranzakcióanalitikus személyiségmodell nézőpontjából, Ács Éva a humor és a TA kapcsolatát szemléltette. A fiatalokat az ő tanítványai képviselték sikerrel, akik annyiban is új szint hoztak, hogy reprezentálták, miképpen tudja a TA támogatni a legkülönbözőbb humán szakmákat. *Hófehérke ébredése* címmel Szőke Katalin pszichiáter mutatott be egy rendeződő esetet, ahol a munkahely elvesztése volt a bajok forrása. Nagy Gábor az ügyvédi praxisban az ügyfelekkel megkötött szerződések fontosságát illusztrálta egy drámai eset kapcsán (azóta megjelent az igazságügyi szakajtóban is; Nagy, 2010), Bokodi Márta azt mutatta be, hogy a közszférában zajló szervezeti kultúraváltás jegyében szervezett képzések hatékonysága és kudarcai miképpen értékelhetők a TA fogalmi eszközeinek segítségével (*Egyén és kultúra*, MPT, 2010).

2011-ben Magyar Pszichológiai Társaság XX. Jubileumi Nagygyűlés a *Hagyomány és megújulás* jegyében szerveződött, s az a törekvésünk erősödött fel, hogy fontos és aktuális társadalmi problémák elemzésében mutassuk meg a TA hasznosságát. A szimpózium *Pénz, mobil és hightech – a tranzakcióanalízis alkalmazásáról változó viszonyaink között* címet viselte. S egy rövid TA bevezető (Nábrády Mária) után olyan izgalmas témák kerültek bemutatásra, mint „Játszmák, félreismerések és függőség új eszközökkel: mobiltelefon, internet, digitális szex és szerepjátékok; avagy az IT felhasználás hatása kapcsolatainkra” (Váry Annamária). A további témák: „A pénzzel kapcsolatos hiedelmek, félreismerések, sorskönyvek” – Nagy Gábor, „Hiedelmek a pénzről a családban” – s ezek transzgenerációs üzenetei – Szamosi Judit, „Oklahoma és Kolontár után” – A trauma után kialakult hiedelemrendszerek, melyekkel az érintett közösség értelmet, magyarázatot akar adni a történeteknek, Ács Évától. Önálló workshopot vezetett ugyanitt ifjú klinikus kollégánk, Rosta Teodóra „Játszmák és elakadások a segítő kapcsolatban” címmel.

Milyen kapcsolatot létesített a HATA a társegyesületekkel?

Álljon itt egy lista azokról a szervezetekről, amelyek az évek folyamán nyitottak voltak a TA üzeneteire, rendezvényei befogadtak TA-s előadásokat, workshopokat:

- Magyar Pszichológiai Társaság
- Magyar Pszichiátriai Társaság
- Magyar Hipnózis Egyesület
- Magyar Relaxációs és Szimbólumterápiás Egyesület
- Integratív pszichoterápiás egyesület
- Magyar családterápiás egyesület
- MACSOPE
- Szervezetfejlesztők Magyarországi Társasága
- PSZINAPSZIS
- Démoszthenész Egyesület
- Kapcsolat Alapítvány
- Grafológiai Intézet.

Kollégáink rendre megragadják az alkalmat, amikor a társszakmák rendezvényein bemutatathatják a TA lehetőségeit. Így Juhász Erzsébet és Szamosi Judit a tranzakcióanalízis hipnoterápiás alkalmazhatóságáról szóló előadásokkal szerepeltek a Magyar Hipnózis Egyesület Nyílt Napjain. A Pest megyei Orvosnapokon, 2004-ben Juhász Erzsébet *A gyermekkorban elszenvedett abúzusok* címmel adott elő, Ács Éva pedig *Tabu és természet* címmel az abúzusokkal való lehetséges megküzdési stratégiákról beszélt a TA szemléleti keretében. Valkai Zsuzsa Kovács Ildikóval tartott előadásában a TA igazságügyi alkalmazásának lehetőségeit mutatta be 2002-ben, a Magyar Pszichiátriai Társaság V. Kongresszusán.¹³ Elkötelezett terjesztője a TA eszméknek Szatmáriné dr. Balogh Mária a Szervezetfejlesztők Magyarországi Társaságának konferenciáin: 1999-ben és 2004-ben tartott tranzakcióanalitikus szemléletű workshopokat: *Szervezeti karakter vagy szervezeti sorskönyv? Tranzakcióanalízis a szervezetfejlesztésben* 2004, *Történeteink magunkról, avagy életünk stílusa* – a TA és az individuálpaszichológia integrált alkalmazása az egyéni munkában, pl. coachingban, 2005. A Budapesti Corvinus Egyetem EVK Szakkollégiumának konferenciáján (2004) szintén workshopot vezetett. 2005-ben Goldschmidt Liza tartott foglalkozást a sorskönyvek elemzéséről. Antal Sándor a Szervezetfejlesztők Magyarországi Társasága konferenciáin tartott workshopokat, 2006-ban *Tipikus verseny – tipikus együttműködés – A típus-modell alkalmazása a szervezetfejlesztésben*, majd 2011-ben *Ide nekem az oroszlánt is! Hogyan stabilizálhatja a tanácsadó jelenléte a kliens problémáját?* címmel. Ács Éva 2009-ben *Egészséges segítség* címmel tartott előadást a negyedik *Minden Gyerek* konferencián a fogyatékos gyerekek integrálásával foglalkozó pedagógusokat fenyegető kiegészről és elkerülésének lehetőségeiről.

A TA-sok fiatal nemzedékének e téren mutatott lendületét jelzi, hogy hol mestereikkel, hol önállóan viszik az iskola tanításait különböző társegyesületek konferenciáira. Az Integratív Pszichoterápiás Egyesület 2010-ben tartott XVI. Konferenciáján Rosta Teodóra a *Sorskönyv* témában vezetett műhelyt, a III. Magyar Evészavar Kongresszuson *Tranzakcióanalitikus pszichoterápia anorexia nervosa kezelésében* előadást tartott. A Magyar Pszichiátriai Társaság XVI. vándorgyűlésén Dr. Juhász Erzsébet – Koncz Ilona – Rosta Teodóra: *Sorskönyv – lehetőség, determináció, változás* címmel együtt vezettek műhelyt, s végül már 2012-ben Magyar Pszichiátriai Társaság XVII. Vándorgyűlésén szintén ez a csapat szerepelt műhellyel: *Az érzelmek tranzakcióanalitikus megközelítése* témakörben.

Ezek a találkozások fontosak és örömteliek voltak, elsődleges szerepük abban állt, hogy közlétegyük a felhalmozott tapasztalatainkat. Tovább lépést az jelent majd, amikor a szakmai találkozások segítségével kölcsönösségen alapuló valódi együttműködést tudunk kiépíteni más területek, iskolák képviselőivel.

A pszichológusok ifjú nemzedékével a HATA a Pszinapszis rendezvényein igyekezett kapcsolatot teremteni. 1999 – *Saját sorskönyvünkről – haladóknak* (Járó K). 2000 – *Hogyan látja a Marslakó?* (Juhász E., Goldschmidt L., Túri Z.). 2003 – *A párpapcsolat a Marslakók*

¹³ Nemzetközi konferencián a *The Role of Paranoid Attitude Occuring in Violent Actions in Civil and Criminal Cases* (Paranoid attitűdök szerepe az erőszakos akciókban civil és kriminális személyeknél) címen prezentálták témájukat.

szemével (Juhász E.). *Ismerkedés a TA-val* (Juhász E., Szamosi J.). 2002, 2004, 2005 –években egy sorozat *Mindennapi játsszámánk* (Józsa Zs.). 2005 – *Férfiak és az érzelmek* – (F. Várkonyi Zs.) 2007 – *Mese és script* (Váry Annamária), 2009 – *Sorskönyv: árnyékunk vagy erőforrásunk?* (Ács É.). Józsa Zsuzsa több ízben volt vendégelőadó a pszichológushallgatók nyári egyetemén.

TA tréningek széles körben

Jó korszak volt az egyesület történetében, amikor a társadalmi érdeklődés lehetővé tette, hogy a TA gondolatok különböző intézmények szakmai képzésének programjaiként széles körben terjednek. Helyet kapott nemcsak az egészségügyi menedzserképzésben és a pedagógus-továbbképzésben, hanem igényt tartott rá a Magyar Posta, a MATÁV, Munkaügyi Minisztérium, a BM Oktatási főosztálya, a Határőrség Országos Parancsnoksága és néhány nagy cég, pl. az Audi Hungaria Motor Kft., a Hajdúsági Iparművek, a TEVA. Számos nonprofit humán szolgáltató alapítvány is épített továbbképzéseket a TA ismeretekre: Kapcsolat Alapítvány, Démoszthenész Alapítvány, Anonymus Alapítvány, Kagylóhéj Családsegítő Szolgálat, Napfogyatkozás Egyesület, Eszter Alapítvány, az önkéntes segítőkötet képző Kapu program. Napjainkban, amikor sok nagyobb cég épít ki belső képző és támogató csapatot, egyre fontosabb szerep jut a TA-nak ezen szakemberek felkészítésében.

Párbeszéd az érdeklődőkkel: TA klub

A TA klub egyrészt alkalom a HATA tagoknak találkozásra, önképzésre, de *nyitott* minden civil érdeklődő felé is. 2004-től működött, havi egy találkozót tartott 2012-ig, a háziasszonyi szervezői teendőket Járó Katalin látta el. A beszélgetéseken hagyományaink szerint mindig volt egy kötött téma vitaindítóval, amit szabad eszmecsere követett. Emellett hozhatott témát a hallgatóság, illetve a HATA vezetősége kérhette aktuális közérdekű események megbeszélését. A program félvétenként a résztvevők által kért és megajánlott témákból állt össze. Ízelítőül álljon itt néhány téma:

Előfordultak *filozófiai ihletésű* kérdések, mint pl. *Sors és a szabad akarat kérdése a pszichológiában, a TA nézőpontja, vagy a TA és a vallásosság*. Egy másik ismétlődő problémakör *történelmi* témákat feszegetett, pl. *XX. századi magyar traumák – TA tükrében, Bár lehetnénk, miért maradunk?*, illetve a *Nemzeti zsákutcák a volt szocialista országokban, vagy Magyar sorskönyvi karaktertípusok Jókai Mór „Mire megvénülünk” c. regényében*. Egyes *pszichológiai jellemzők* TA szempontú elemzése került központba, amikor a hazugság, vagy a hűség, illetve a humor, vagy az ürességérzés, illetve az önreprezentáció természetét vitattuk, empirikus háttérként hol az Iwiw-re, hol egy friss kiadványra, vagy iskolai tapasztalatokra, egy ízben politikus szerző önelemző szövegének tartalomelemzésére építve. Egészen gyakorlati kérdések is terítékre kerültek, pl. amikor munkatársaink devecseri tapasztalatai kapcsán *A TA katasztrófapszichológiai alkalmazásainak lehetőségei* merültek fel. Nem egyszer vitattunk meg éppen készülő TA tematikájú szakdolgozatokat.

Érdekes volt a klub látogatóinak összetétele, ugyanis a néhány állandónak mondható HATA-tag mellett előfordultak a köreinkben huzamosabban orvosok (nőgyógyász, hematológus), külföldi alkalmazott, színész, asztrológus, képzőművész-, pszichológus-, közgazdászhallgató. Nem

volt nagy a létszám, de igen tartalmasak voltak a találkozások. Betöltötte azt a funkciót, hogy civil viszonyok között lehessen élvezni a TA-s elemzések érdekes lehetőségeit, és többek számára szolgált első lépcsőfoknak, ahonnan elindultak a mélyebb ismeretek megszerzésének útján.

AKTIVITÁS ÉS SOKFÉLESÉG A PRAXISBAN ÉS A KÉPZÉSBEN

Mit üzennek a TA-sok a mai Magyarországon? – HATA-konferenciák

Krízisek és döntések címmel, hagyományteremtő céllal 2009-ben rendeztük meg az első hazai TA szakmai konferenciát, amely mind az előadások szintjét, mind a résztvevők számát tekintve kifejezetten sikeresnek mondható. Kiváló vendégek vettek részt, dr. Buda Béla és külföldi vendégelőadóként Jürgen Gündel és Sari van Poelje. A tartalmi színvonalat érdemben az előadók és a workshopokat vezető kollégák nagyszerű munkája szavatolta.¹⁴ Íme az érdekes program:

- Szamosi Judit: Sorskönyv és temető
- Magyar Judit: Demokrácia – gazdaság – TA
- Ács Éva: A TA és a közép-európai humor
- Jürgen Gündel: Énideál és TA (fordítással)
- Csigás Zoltán: Belépő – kilépő: a szervezeti határok átlépésének problematikája
- Antal Sándor: Egyéni és csoport coaching szervezeti közegben
- Ács Éva: Az agresszió TA-s elemzése egy film kapcsán
- Juhász Erzsébet: Egyenlőtlen emberi viszonyulásaink egyike – az erőszak
- Nábrády Mária: A hazugság TA-s vonatkozásai

Változó világban okénak maradni 2011

A HATA fennállásának 20. évfordulója és Eric Berne születésének centenáriuma alkalmából az ELTE PPK-val együtt rendezett nagy sikerű konferenciát. Ez az ünnepi konferencia cikkünk apropója. (Programja megtekinthető a mellékletben.) A rendezvény vállalt célja az volt, hogy bemutassuk, miképpen alkalmazható a tranzakcióanalízis korunk néhány fontos egyéni és társadalmi problémájának feltárásában és megértésében. A konferencia alapüzenetét Bagdy Emőke, a TA egyik első hazai népszerűsítője (1986) adta meg *Egészség-boldogságpszichológia és a TA* c. előadásával. Kimutatta, mennyiben tekinthető Eric Berne sztrók, illetve elismerés fogalma mindazon fontos üzenetek előfutárának, melyeket a korszerű egészségpszichológia napjainkban hirdet. Mi magunk beszéltünk az iskola és az egyesület történetéről, majd egy szemléletformáló tömb keretében szóba került a TA és a pszichoanalízis vitatott viszonya (Juhász Erzsébet), a paradox kezelési formák és játszmák kezelésének kapcsolata egymáshoz (Rosta Teodóra), valamint a pedofília értelmezési problémái (Szamosi Judit, Gyalog Bea).

A TA a társadalom szolgálatában cím fogta össze a második tömböt, amely olyan izgalmas kérdéseket vizsgált meg a TA eszközeivel, mint *Értékek, szokások, életprogramok – a cigányság*

¹⁴ A fő rendezői érdem Nábrády Máriáé, sokat segített neki Kádi Anna, Gyalog Bea és Ács Éva.

nemzeti sorskönyvének elemzése, előadók: Magyar Judit és Szabóné Kármán Judit. A magyarság kulturális sorskönyve a csehek sorskönyvével összehasonlításban kapott jellemzést Ács Évától, a bankok és a hitelezők kapcsolatát jellemző ideológiák szellemes átvilágításáról hallhattunk Nagy Gábertől.

Öt különböző workshopon lehetett ismerkedni a TA gyakorlatával:

- Antal Sándor: Tanulószervezetek és tranzakcióanalízis. Tanulnak-e azáltal a szervezetek, hogy egyes tagjai tanulnak?
- Ács Éva: Hiedelmek a devecseri katasztrófával kapcsolatban
- Magyar Judit–Kardos Ferenc: A békés vitarendezés, a mediáció TA-san
- Nábrády Mária: A rakettérzés és a megküzdés kapcsolata
- Juhász E.–Koncz I.–Rosta D: Erőszak áldozatainak sorskönyve

Egész nap megtekinthető volt egy 40-nél több képből álló kiállítás a HATA útjáról, ennek vetített verziója látható volt a büféhelyiségben is. Emellett a közönség találkozhatott egy könyvgyűjteménnyel, amely a hazánkban fellelhető TA-s szakirodalmat mutatta be.

A tartalmas napot egyrészt *A játszmák világa – felfedezések a tranzakcióanalízis tájain* című kötet ünnepélyes bemutatója tette teljessé, melyen Buda Béla, a könyv szakmai lektora ismertette és értékelte a munkát, és Járó Katalin szerkesztő megköszönte a közreműködő szerzők és „könyvmunkások” áldozatos részvételét. Másrészt a felkiáltójelet a mondat végére az egyesület egykori és jelenlegi tagjainak pezsgős-tortás-mesélős születésnap bulija tette ki. Jó volt megélni, hogy az egyesületünk kezdeményezése jelentős szakmai érdeklődést váltott ki, a résztvevők száma meghaladta a 120 főt, és a rendezvény még anyagilag is eredményesnek volt mondható.¹⁵

„TÖRTÉNELMI” TANULSÁGOK ÉS JÖVŐKÉP

Az egyesület húszéves múltját áttekintő műhelymunka a „történelmi tanulságokat” két tapasztalás köré szötte.

1. „Kell egy feladat!”

Az egyesület aktivitása és a TA értékek képvisellete jellemzően valamilyen eseményhez kapcsolódott: konferencia, könyv, képzéssorozat stb. Ez bárkit, aki ennek részese volt, jó érzéssel tölthet el, ugyanakkor felveti az események közötti időszakokkal kapcsolatos találkozásokra vonatkozó hiányérzetet is.

2. „Kell egy megszállott”

A történetünk jellegzetesen egyéniségek köré szövődik, akik elkötelezetten, lelkesen vallják a TA-t saját szakmai identitásukként. Ez a jelenség – a lelkesedés túlsúlya és a vállalások

¹⁵ A szakmai program előkészítésében oroszlánszerepet vállalt a rendezvényt levezénylő Magyar Judit, segítője Járó Katalin, a szervezést és a pénzügyi feladatokat a HATA vezetősége részéről Sebesi Katalin, Ács Éva, és Máj Emese végezte.

aránytalansága – ugyanakkor felszínre hozta az egyesület, a szervezet professzionalizálásának igényét is.

Ugyanezen a műhelymunkán a résztvevők az egyesület előtt álló feladatokat és perspektívákat is kidolgozták. Részben a nemzetközi trendekkel párhuzamosan az alábbi lehetőségeket és teendőket vettük számba:

1. A HATA szervezeti megerősítése: a taglétszám növelésével nagyobb kisugárzást tudunk elérni a szélesebb közönség felé. Az egyesület belső tartópilléire a hatékonyabb kommunikációval, a belső játszmák kezelésével és a kohézió növelésével tudjuk megerősíteni. Itt kiváló TA-s eszközökkel rendelkezünk, és követhetjük a problémák nyílt kezelésében megismert nemzetközi példát.
2. Az eddigieknél többször élni a nemzetközi szervezet által nyújtott lehetőségekkel, és ennek során láthatóbbá tenni hazai tevékenységünk eredményeit a világban.
3. A TA további integrálása a tudományos és akadémiai közegben: a kutatás erősítését szorgalmazó nemzetközi trendhez kapcsolódva kihasználni a hazai felsőoktatás által kínált kereteket.
4. A hazai szakmai kapcsolatok további erősítése más irányzatokat képviselő szakmai szervezetekkel, például közös rendezvények, vagy konkrét akciók formájában.
5. Tovább építeni a TA hatékony és szerves jelenlétét az alkalmazási területeken egyrészt közvetlenül a gyakorlatban, másrészt a képzéseken keresztül.
6. A TA további terjesztése a szélesebb közönség körében az életminőség javítása és az egészségpszichológia jegyében. A HATA eddigi történetében e téren nagyon sokat tettünk, és mutatkoznak már a tartalékok és új lehetőségek is. Meg lehet érvényesen jelenni a társadalmi és korproblémákról zajló nyilvános párbeszédben a TA eszközeivel.

Mindennapi életünk, vagy a rendkívüli helyzetek rendre jelzik a szükségességét, hogy folytassuk az utat, amelyen különböző konferenciákon már elindultunk a TA tényleges gyakorlati hasznának fölmutatásában. Tapasztalatunk szerint a négy alkalmazási területen mutatkozó trendek, kihívások lehetőséget kínálnak a TA-s kompetenciák érvényesítésére. Például az alábbi aktuális problémák vizsgálatába, és kezelésében lehet társadalmilag hatékony a hazai TA:

- Szervezetek komplex, gyorsan változó világában kulcsfontosságú lehet a mintázatok felismerése, a lényeges és a lényegtelen gyors elkülönítése.
- A nevelés területén, ahol az agresszió és félelem erősödése egyre inkább korlátozza az oktató-nevelő munka hatékonyságát, a TA segítségével olyan légkört lehet teremteni, amely lehetővé teszi a valódi párbeszédet és méltányolja a sokféleséget. A tekintélyelvű oktatást felváltó új szerepek tanárnak, diáknak egyaránt szükségessé teszik új kommunikációs technikák és konfliktuskezelési eljárások elsajátítását nemcsak post factum, hanem megelőző jelleggel, a kommunikációs kultúra fejlesztéseként.
- A tanácsadásban, ahol a társadalmi környezet folyamatosan próbára teszi az egyéni teherbíró képességet, a problémakezelés és fejlődés menedzselése TA-s megközelítéssel és eszközökkel.
- A pszichoterápiában a gyógmódok közötti versengést felváltó soknyelvűség kedvez a TA elmélet, eszköztár és a benne rejlő integratív és kapcsolódási lehetőség kibontakoztatásához, igazolva a pszichoterápia érvényességét és nélkülözhetetlenségét a biológiai módszerek mellett.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Összefoglalóan megállapítható a HATA tevékenységeiről, hogy a szervezet a TA nemzetközileg elismert képviselőjeként helytáll Magyarországon. Széles körben és magas színvonalon terjeszti a TA-s ismereteket mind a felsőoktatás keretei között, mind pedig más típusú képzések során. Teljesítménye a tudományos igényű és népszerűsítő publikált munkákat illetően kimagasló. Betagolódott a pszichológia hazai szakmai közéletébe és frissülő erővel aktívan részt is vesz benne. Kialakította a TA képzés hazai intézményeit, új színnel tudja gazdagítani a módszerspecifikus pszichoterápiás és tanácsadói választékot. A pszichoterápiában a „későn érkezettség”-ből származó marginalitás meghaladása terén ugyanakkor eredményei részlegesek. Ehhez feltehetően az egyesület erőfeszítésein kívüli még más tényezők összjátékára lenne szükség. A 20 év tapasztalatai azt a reményünket táplálják, hogy egyesületünk – a nemzetközi példához hasonlóan (Járó és Antal, 2011) – képes szembenézni a mindenkori helyzettel és kezelni az aktuális és hosszú távú kihívásokat.

Tevékenysége arra irányul, hogy minél többen felfedezzék, hogy Oké-nak születünk, hogy „a pszichológia mindenkié”, azaz mindenki számára adott a lehetőség, hogy az önismereti munka révén felnőtt autonómiáját felszabadítsa a zavaró tényezők hatása alól. Örkeny István elgondolkodtató kérdésével kívánunk ehhez a munkához és a HATA következő 20 évéhez jó utat!

„Ha sok cseresznyepaprikát madzagra fűzünk, abból lesz a paprikakoszorú. Ha viszont nem fűzzük fel őket, nem lesz koszorú. Pedig a paprika ugyanannyi, éppoly piros, éppoly erős.

De mégse koszorú. Csak a madzag tenné? Nem a madzag teszi. Hát akkor mi?

Aki ezen elgondolkodik, s ügyel rá, hogy gondolatai ne kalandozzanak összevissza, hanem helyes irányba haladjanak, nagy igazságoknak jöhet a nyomába”.

IRODALOM¹⁶

- BAGDY E. (1986): *Családi szocializáció és személyiségzavarok*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- BERNE, E. (1981): A neurózisok pszichoterápiája. In Buda B. (szerk.): *Pszichoterápia*. Gondolat Kiadó, Budapest, 211–220.
- BERNE, E. (1984): *Emberi játzmák*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- BERNE, E. (1997): *Sorskönyv*. Háttér Kiadó, Budapest.
- BERNE, E. (1996): *Szex a szerelemben*. Osiris Kiadó, Budapest.
- BERNE, E. (1999): *Emberi játzmák*. Lélekkontroll sorozat, Háttér Kiadó, Budapest.
- BOROSS O. (2006): Könyvismertetés. Sors mint döntés. *Alkalmazott pszichológia*, 8, 4. 141–147.
- BUDA B. (szerk.): (1981): *Pszichoterápia*. Gondolat Kiadó, Budapest.

¹⁶ A bibliográfia a jelen cikkben hivatkozott munkák jegyzéke, így – mivel a közös tanulmánykötetekben szereplő dolgozatok itt tételesen nem szerepelnek – nem tekinthető a hazai TA-s szerzők munkái teljes körű bemutatásának, az megtalálható azonban a JV-ben fellelhető irodalomjegyzékben (2011, 333–356).

- BUDA B. (1986): *A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- BUDA B. (2008): A tranzakcióanalízis helyzete és dilemmái. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 9, 3. 266–273.
- BUDA B. (2011): A pszichoterápiás irányzatok integrációjának lehetőségei. In *Az elme gyógyítása*. Háttér Kiadó, Budapest, 278–285.
- BRADSHAW, J. (1990): *Vissza önmagunkhoz. A bennünk élő gyermek felfedezése*. Hungalibri, Budapest.
- BRADSHAW, J. (2009): *A szeretet. Személyiségfejlődésünk következő lépcsőfoka*. Duna International Könyvkiadó, Budapest.
- DÁVIDNÉ B. HIDVÉGI J. (2005): A tranzakcióanalízis és alkalmazása a gyász feldolgozásának terápiás támogatásában. *Kapocs*, 1. 2–14.
- CLARKE, J. I., DAWSON, C. (2004): *Felnővekedni újra. Hogyan válhatunk jó szüleivé gyermekeinknek és saját magunknak?* Z-Press Kiadó Kft., Miskolc.
- CSERNYIKNÉ PÓTH Á. (szerk.): (2006): *Emberi kapcsolatok pszichológiája*. Rejtjel Kiadó, Budapest.
- CSERNYIKNÉ DR. PÓTH Á., FOGARASI M. (szerk.): (2006): *Kriminálpszichológia*. Rejtjel Kiadó, Budapest.
- CSERNYIKNÉ PÓTH Á. (2007): A tranzakcióanalízis alkalmazási lehetőségei a munkahelyi kommunikáció fejlesztésében és a konfliktusok kezelésében. In MÉSZÁROS A. (szerk.): *Kommunikáció és konfliktusok kezelése a munkahelyen*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 193–208.
- CSERNYIKNÉ DR. PÓTH Á. (2007) (szerk.): *Katasztrófapszichológia*. RTF Nyomda, Budapest.
- CSERNYIKNÉ DR. PÓTH Á. (2009) (szerk.): *Pedagógiai és pszichológiai ismeretek rendőri vezetőknél*. RTF Nyomda, Budapest.
- CSONDORNÉ DR. SCHÜLLER G. (2004) (szerk.): *Pszichológiai alapismeretek*. Rejtjel Kiadó, Budapest.
- Egyén és kultúra* (2010) Kivonatkiötet. Magyar Pszichológiai Társaság Nagygyűlése, Pécs. 21–23 és 176.
- FORWARD, S. (2000, 2009): *Mérges szülők*. Háttér Kiadó, Budapest.
- F. VÁRKONYI ZS. (1986): *Már százszor megmondtam*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- F. VÁRKONYI ZS. (2002): *Tanulom magam*. Bővített kiadás, Magyar Könyvklub, Budapest.
- F. VÁRKONYI ZS. (2008): *Sors és sérülés*. Mérték Kiadó, Budapest.
- F. VÁRKONYI ZS., BAGDY E., SZENDI G., POPPER P. (2009): *Mindennapi játszmáink – az emberi kapcsolatok pszichológiája*. Mesterkurzus sorozat, Jaffa Kiadó, Budapest.
- Hagyomány és megújulás* (2011) XX. Jubileumi Tudományos Nagygyűlés, Kivonatok. 186.
- HARRIS, T. (1994): *Oké vagyok, oké vagy. Módszer az önismerethez*. Édesvíz Kiadó, Budapest.
- JÁRÓ K. (1995, 1996, 1997): *A tanár-diák viszony: Tranzakcióanalitikus átvilágítás*. Munkafüzet. KLTE, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék, Debrecen.
- JÁRÓ K. (2000): Hatalmaskodók és kiszolgáltatottak az osztályban. In JÁRÓ K. (szerk.): *Játszmák nélkül*. Helikon Kiadó, Budapest. 479–511.

- JÁRÓ K. (szerk.): (2000, 2001): *Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban*. Helikon Kiadó, Budapest.
- JÁRÓ K. (szerk.): (2005): *Sors mint döntés. Az érzelmek felfedezése és felszabadítása*. Helikon Kiadó, Budapest.
- JÁRÓ K. (2007): Konfliktustréning és szerződés – tranzakcióanalitikus megközelítésben. In MÉSZÁROS A. (szerk.): *Kommunikáció és konfliktusok kezelése a munkahelyen*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 231–250.
- JÁRÓ K. (2008): Konfliktustréning és szerződés 1. rész: Nagyító alatt a szakértői felelősség. *Alkalmazott Pszichológia*, X. 1–2. 71–90.; 2. rész: Lehet tárgyilagosan megbeszélni a munkahelyi konfliktusokat? X., 3–4. 101–121.
- JÁRÓ K. (szerk.): (2011): *A játszmák világa. Felfedezések a tranzakcióanalízis tájain*. Háttér Kiadó, Budapest.
- JÁRÓ K. (2011): Kibújni a tojáshéjból – esély egy jó minőségű, örömteli életre. Avagy: mit tanít a sorskönyvről a tranzakcióanalízis? *Mindennapi Pszichológia*, 3.
- JÁRÓ K., ANTAL S. (2011): A tranzakcióanalízis nemzetközi pályafutása és a TA 20 éve Magyarországon. Kézirat
- JÁRÓ K., JUHÁSZ E., VÁRY A. (2000): Játszmák nélkül poszter. *Magyar Pszichológiai Társaság XIV. Országos Nagygyűlésének absztraktkötete*. 365.
- JN (2000, 2001): lásd *Játszmák nélkül*.
- JÓZSA Zs. (1997, 2002, 2004): Már megint... Játszmák az oktatásban. In MÉSZÁROS A. (szerk.): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 444–466.
- JÓZSA Zs. (2004): *Pedagógiai ismeretek*. Rejtjel Kiadó, Budapest.
- JÓZSA Zs. (2007): Játszmák a szervezetekben. In MÉSZÁROS A. (szerk.): *Kommunikáció és konfliktusok kezelése a munkahelyen*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 215–230.
- JÓZSA Zs. (2009): Se vele, se nélküle. Játszmák a párkapcsolatban. 1–3. rész. *Mindennapi Pszichológia*, 1. 16–19, 2. 12–15, 3. 22–25.
- JV (2011): lásd *A játszmák világa*
- JUHÁSZ E. (2011): A zsákutcák: a tranzakcióanalízis felfogása belső konfliktusainkról. *Mindennapi Pszichológia*, 3.
- JUHÁSZ E., SZAMOSI J. (2001): Játszmák nélkül – ízelítő a tranzakcióanalízisből. In KAPÓCS I., MAÁR M., SZABADKA P. (szerk.): *IFJÚ-KÓR 2. Tanulmányok az ifjúságról, pedagógiai módszerekről, az ifjúságot fenyegető veszélyekről, kezelési lehetőségekről*. OKKER, Budapest. 524–547.
- JUHÁSZ E., SZAMOSI J. (2002): Bevezetés a tranzakcióanalízisbe. In *Egészségpszichológia szigorlati témák*. SOTE Testnevelési Főiskola, Budapest. 85–96.
- KELEMEN G. (2000): Könyvismertetés. Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban. *Pszichoterápia IX*. 231–234.
- KOHLRIESER, G. (2007): *Tűszok a tárgyalóasztalnál. Konfliktuskezelés mesterfokon*. Háttér Kiadó, Budapest.
- KONCZ I. (2011): Más növényeken élősködő arankáink: a parazita érzelmek. *Mindennapi Pszichológia*, 3.

- KURITÁRNÉ SZABÓ I. (2000): Könyvismertetés. Játszmák nélkül. *Alkalmazott pszichológia*, 2, 3. 111–114.
- MAGYAR J. (1997, 2002): Lehet-e örömmel tanítani, nevelni? A tranzakcióanalízis a pedagógiában. In MÉSZÁROS A. (szerk.): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 336–353, 430–446.
- MAGYAR J. (2000): Fejleszhető-e kapcsolataink kultúrája? A tranzakcióanalízis a pedagógiában. In *Alapok*. Anonymus Alapítvány, Budapest. 219–231.
- MAGYAR J. (2007): A mediáció mint a konfliktuskezelés alternatív módja. In MÉSZÁROS A. (szerk.): *Kommunikáció és konfliktusok kezelése a munkahelyen*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 267–283.
- MAGYAR J. (2011): A jó tündérek, az elfogadás és a megfelelés. Avagy: késztetéseink útvesztőiben – az engedélyek varázsa. *Mindennapi Pszichológia*, 3.
- MAGYAR J. (2012): Belső szabadságunk, az örömképesség záloga. *Mindennapi Pszichológia*, 4.
- MEZEI J. (1997, 2004): Burattino színháza – avagy ki vagy mi mozgatja a zsinórokat? A csoportimágók és a vezetés hatása a hatékony csoporttá válás folyamatára (a hatékony csoporttá szerveződés feltételeiről) In MÉSZÁROS A. (szerk.): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 179–195.
- MÉSZÁROS A. (szerk.) (2007): *Kommunikáció és konfliktusok kezelése a munkahelyen*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- MÉSZÁROS A. (szerk.) (1997, 2002, 2004): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- NÁBRÁDY M. (1995): A tranzakcióanalízis mint a pszichopedagógiai kelléktár új eszköze. *Fejlesztő Pedagógia* 5–6. 88–92.
- NÁBRÁDY M. (2002a): The impact of racket feelings on the recognition of emotions: Research report I. *Transactional Analysis Journal*, 32, 2. 76–85.
- NÁBRÁDY M. (2002b): The relationship between racket feelings, coping strategies, and emotional intelligence: Research report II. *Transactional Analysis Journal*, 32, 2. 86–91.
- NÁBRÁDY M. (2002c): Az érzelmek szocializációjának tranzakcióanalitikus megközelítése. A rakett érzések hatása az érzelemfelismerésre preadoleszcens korban. *Magyar Pszichológiai Szemle*, LVII. 2. 251–288.
- NÁBRÁDY M. (2004): *Az érzelmek a tranzakcióanalitikus szemszögéből*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- NÁBRÁDY M. (2005a): Emotion theories and TA emotion theory: a comparison. *Transactional Analysis Journal*, 35. 1. 68–77.
- NÁBRÁDY M. (2005b): Az érzelmek különböző megközelítései a pszichológiában. A tranzakcióanalízis álláspontja. In JÁRÓ K. (szerk.): *Sors mint döntés. Az érzelmek felfedezése és felszabadítása*. Helikon Kiadó, Budapest. 142–178.
- NAGY G. (2010): A pártfogó ügyvédi képviselő pszichológiája. *Ügyvédek Lapja*, 2010/május, 30–33.
- NAGY G. (2011a): Sorsom ellen léptem – egy sorsfordító döntés története. Szakma és hivatás. *Mindennapi Pszichológia*, 3.
- NAGY G. (2011b): (nem) Mindig a másik a hibáás! *Mindennapi Pszichológia*, 4

- PAP Á. (2012): Könyvismertetés. A játszmák világa — Felfedezések a tranzakcióanalízis tájain. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 13, 1. 97–100.
- PLÉH Cs. (1992, 2000): *A lélektan története*. Osiris Kiadó, Budapest.
- PLÉH Cs. (2008): Kuhn hatásai a pszichológiában. Vannak-e pszichológiai paradigmák? In *A lélek és a lélek és a lélektan örömei*. Gondolat Kiadó, Budapest. 13–24.
- Pszichológia rendőri vezetőknek* (2003): Bűnügyi és közbiztonsági vezető szakirányú továbbképzési szak. RTF Nyomda, Budapest.
- ROSTA T. (2011): Újra és újra... És újra? – amikor nem az ismétlés a tudás anyja. *Mindennapi Pszichológia*, 3.
- SD (2005): lásd Sors mint döntés
- SPANNRAFT M. (2000): Könyvismertetés. Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban. *Pszichoterápia*, 9, 4. 327.
- STEWART, I., JOINES, V. (1994, 1998): A TA – ma. Xénia Kiadó, Budapest, Grafit Kiadó, Budapest.
- SÜLE F. (1989): A tranzakcióanalízis alkalmazhatósága az alkoholbetegek lélektani gyógyításában. In STEINER, C.: *Alkoholisták játszmái*. Alkohológiai Füzetek 3–4. 215–219.
- SÜLE F. (2000): Könyvismertetés. Játszmák nélkül. Tranzakcióanalízis a gyakorlatban. *Pszichoterápia*, 9, 4. 328.
- SZATMÁRINÉ BALOGH M. (2003): TA az OD-ben, a tranzakcióanalízis alkalmazása a szervezetelemzésben és a fejlesztésben. *Alkalmazott Pszichológia*, 3–4. 81–91.
- SZEKSZÁRDI FERENCNÉ (2000): Könyvismertetés. A marslakó gyermekien elfogulatlan tisztánlátásával... – egy könyv a tranzakcióanalízisről szakembereknek és laikusoknak. *Új Pedagógiai Szemle*, 50, 11. 91–100.
- SZONDY M. (2011): Könyvismertetés. A játszmák világa. Felfedezések a tranzakcióanalízis tájain. *Pszichoterápia*, 20, 5. 385–386.
- SZÖNYI G., FÜREDI J. (szerk.): (2000): *A pszichoterápia tankönyve*. Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- VÁRY A. (2009): Érzelem és értelem. *Mindennapi Pszichológia*, 4. 7–9.
- VÁRY A. (2010): Határvillongások. *Mindennapi Pszichológia*, 1.
- VÁRY A., NÁBRÁDY M., ÁCS É., JUHÁSZ E., JÁRÓ K., SZAMOSI J. (2007): Az önértékelésről a társadalmi változások tükrében tranzakcióanalitikus szemmel. Kerekasztal-beszélgetés a Magyar Pszichológiai Társaság tudományos nagygyűlésén. *Alkalmazott Pszichológia*, 2. 5–52.

MELLÉKLET

A MAGYAR TRANZAKCIÓANALITIKUS EGYESÜLET (HATA) fennállásának 20. és Eric Berne születésének 100. évfordulója alkalmából az ELTE PPK-val együtt konferenciát rendez.

„Változó világban okénak maradni” címmel

Időpont: 2011. szeptember 17-én 9–18 óra között

Helyszín: 1075 Budapest, Kazinczy u. 23–27.

Célunk, hogy bemutassuk, miképpen alkalmazható a tranzakcióanalízis (későbbiekben TA) korunk néhány fontos egyéni és társadalmi problémájának feltárásában és megértésében.

Regisztráció, jelentkezés a délutáni workshopokra: 8.30–8.55

Program:

- 9.00–10.20 *A Változó világban okénak maradni* konferencia megnyitója
 levezeti Magyar Judit szervező
 Köszöntés
 Ács Éva a HATA elnöke, Oláh Attila, az MPT elnöke
 Nyitó előadások
 Bagdy Emőke: Egészség-boldogságpszichológia és a TA
 Járó Katalin – Antal Sándor: A TA 20 éve Magyarországon
- 10.20–10.30 Kávészünet – a *HATA 20 éves* kiállítás megtekintése
- 10.30–11.30 A TA hozzájárulása a pszichoterápiához – moderátor: Koncz Ilona
 Juhász Erzsébet: A pszichoanalízis és a TA – vitatott viszony
 Rosta Teodóra: Paradoxonok és játszámák
 Szamosi Judit–Gyalog Bea: Pedofiljáról másképp – a TA tükrében
- 11.30–12.00 Hozzászólások, vita
- 12.00–12.15 Kávészünet, a *HATA 20 éves* kiállítás megtekintése
- 12.15–13.35 A TA a társadalom szolgálatában – moderátor: Antal Sándor
 Ács Éva: Kulturális sorskönyv
 Magyar Judit – Szabóné Kármán Judit: Értékek, szokások, életprogramok – a cigányság nemzeti sorskönyvének elemzése
 Nagy Gábor: Az „IKEA-generáció” esete a devizahitelezéssel
- 13.35–14.00 Hozzászólások, vita

- 14.00–15.00 Ebédszünet, a *HATA 20 éves* kiállítás megtekintése
- 15.00–16.30 Párhuzamos workshopok:
- Antal Sándor: Tanulószervezetek és tranzakcióanalízis. Tanulnak-e azáltal a szervezetek, hogy egyes tagjai tanulnak?
 - Ács Éva: Hiedelmek a devecseri katasztrófával kapcsolatban
 - Juhász Erzsébet – Koncz Ilona – Rosta Teodóra: Erőszak áldozatainak sorskönyve, különös tekintettel a menekültekre
 - Magyar Judit – Kardos Ferenc: A békés vitarendezés, a mediáció TA-san
 - Nábrády Mária: A rakettézés és a megküzdés kapcsolata
- 17.00–18.00 Könyvbemutató:
„A Játszmák világa – felfedezések a tranzakcióanalízis tájain”
(szerkesztette: Járó Katalin)
A könyvet bemutatja Buda Béla, a könyv szakmai lektora